

**FINNISCHE NAMENKUNDE
BA/MA FENNISTIK**

DATUM	THEMA	EINFÜHRENDE LITERATUR
	Einführung	
15.10.	Was ist ein Name? Was ist Namenkunde?	
	Personennamen	
22.10.	Das System der finnischen Personennamen	Ainiala et al. 2008, 206-223, 257-262 Nübling et al. 2012, 105-108 Debus 2012, 79-82
29.10.	Vornamen, Rufnamen	Ainiala et al. 2008, 223-244 Nübling et al. 2012, 108-144 (in Auszügen) Debus 2012, 82-103 (in Auszügen)
05.11.	Familienamen, Nachnamen, Beinamen	Ainiala et al. 2008, 245-257 Nübling et al. 2012, 144-190 (in Auszügen) Debus 2012, 103-130 (in Auszügen)
	Tiernamen	
12.11.	Warum haben Tiere (keine) Namen?	Ainiala et al. 2008, 265-273 Nübling et al. 2012, 191-205 Debus 2012, 191-195
	Ortsnamen	
19.11.	Das System der finnischen Ortsnamen	Ainiala et al. 2008, 86-114 Nübling et al. 2012, 206-208
26.11.	Siedlungsnamen: Entstehung und Planung	Ainiala et al. 2008, 126-143 Nübling et al. 2012, 212-222, 243-250
03.12.	Landschaftsnamen	Ainiala et al. 2008, 114-126 Nübling et al. 2012, 210-212, 222-242
	Objektnamen	
10.12.	Unternehmens- und Institutionsnamen	Ainiala et al. 2008, 302-317 Nübling et al. 2012, 277-296 Debus 2012, 195-198
17.12.	Produktnamen	Ainiala et al. 2008, 317-329 Nübling et al. 2012, 265-276 Debus 2012, 198-201

HYVÄÄ JOULUA!

Ausgewählte Aspekte der Namenforschung		
14.01.	Namen als sprachliche Zeichen	Ainiala et al. 2008, 28-42 Nübling et al. 2012, 28-63 Debus 2012, 31-56
21.01.	Nomen est omen Literarische Namen	Ainiala et al. 2008, 332-348 Nübling et al. 2012, 48 Debus 2012, 205-215
	Ausblick	
28.01.	Neuere Forschungsansätze	Ainiala et al. 2008, 60-85 Nübling et al. 2012, 316-335 Debus 2012, 62-78
04.02.	Resümee	

Die Vorlesung bietet einen Überblick über die finnische Namenforschung und in die finnischen Namenssysteme. Ausgehend von allgemeinen theoretischen und methodischen Fragen der Namenforschung werden verschiedene Namenssysteme im Finnischen – geographische Namen, Personennamen, Tiernamen, Produktnamen u.ä. sowie literarische Namen – in ihren Grundzügen vorgestellt, wobei auch sprach- und kulturgeschichtliche Aspekte von Namen hervorgehoben werden sollen.

LITERATUR IN AUSWAHL

Einführende Literatur

Ainiala, T. & Saarela, M. & Sjöblom, P. 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet* (= Tietolipas 221). Helsinki: SKS.
 Ainiala, T. & Saarela, M. & Sjöblom, P. 2012, *Names in Focus: An Introduction to Finnish Onomastics*. Helsinki: SKS.
 Debus, F. 2012, *Namenkunde und Namensgeschichte: Eine Einführung*. Berlin: Erich Schmidt.
 Eichler, E. & Hilty, G. & Löffler, H. & Steger, H. & Zgusta, L. (Hrsg.) (1995), *Namenforschung*. Erster Teilband (= Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 11.1). Berlin/New York: de Gruyter [als e-book im Uni-Netz frei zugänglich]
 Eichler, E. & Hilty, G. & Löffler, H. & Steger, H. & Zgusta, L. (Hrsg.) (1996), *Namenforschung*. 2. Teilband (= Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 11.2). Berlin/New York: de Gruyter [als e-book im Uni-Netz frei zugänglich]
 Koß, Gerhard, 2002 *Namenforschung, eine Einführung in die Onomastik*. Tübingen: Niemeyer.
 Nübling, D. & Fahlbusch, F. & Heuser, R. 2012: *Namen. Eine Einführung in die Onomastik*. Tübingen: Narr.

Finnische Forschung (eine Auswahl)

Monographien

Ainiala, Terhi 1997, *Muuttuva paikannimistö* (= SKST 667). Helsinki: SKS.
 Hakulinen, Kerkko & Paikkala, Sirkka 2013, *Pariisista Papukajannokkaan. Suomenkieliset ulkomaiden paikannimet ja niiden vieraskieliset vastineet* (= Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 172). Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
 Itkonen, Terho 1997, *Nimestäjän opas*. Kolmas, uusittu painos (= Apuneuvoja suomalais-ugrilaisen kielten opintoja varten XIII). Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
 Kalski, Marja 2005, *Suomessa syntyneiden hevosten nimistö* (= Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 73). Turku: Turun yliopisto.
 Kepsu, Saulo 2005, *Uuteen maahan: Helsingin ja Vantaan vanha asutus ja nimistö* (= SKST 1027). Helsinki: SKS.
 Kiviniemi, Eero 1975, *Paikannimien rakennetyypeistä* (= Suomi 118:2). Helsinki: SKS.
 Kiviniemi, Eero 1977, *Väärät vedet: tutkimus mallien osuudesta nimenmuodostuksessa* (= SKST 337). Helsinki: SKS.
 Kiviniemi, Eero 1982, *Rakkaan lapsen monet nimet: suomalaisten etunimet ja nimenvallinta*. Espoo: Weilin+Göös.
 Kiviniemi, Eero 1990, *Perustietoa paikannimistä* (= Suomi 148). Helsinki: SKS.
 Kiviniemi, Eero 1993: *Iita Linta Maria: etunimiopas vuosituhtanen vaihteeseen*. Helsinki: SKS.
 Kiviniemi, Eero 2006, *Suomalaisten etunimet* (= SKST 1103). Helsinki: SKS.
 Leino, Antti 2007, *On Toponymic Constructions as an Alternative to Naming Patterns in Describing Finnish Lake Names*. Helsinki: SKS.
 Lempiäinen, Pentti 2004, *Suuri etunimikirja*. Kolmas, tarkistettu painos. Helsinki: WSOY.
 Mikkonen, Pirjo & Paikkala, Sirkka 2000, *Sukunimet*. Uudistettu laitos. Helsinki: Otava.
 Mikkonen, Pirjo & Salonen, Minna & Manni-Lindqvist, Tiina (toim.) 2008, *Kielitoimiston nimiopas* (= Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 148). Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
 Nissilä, Veikko 1962, *Suomalaista nimistöntutkimusta* (= SKST 272). Helsinki: SKS.
 Ojansuu, Heikki 1920, *Suomalaista paikannimitutkimusta 1: tähänastisen tutkimuksen arvostelua*. Turku: Otava.
 Paikkala, Sirkka 2004, *Se tavallinen Virtanen: suomalaisen sukunimikäytännön modernisoituminen* (= SKST 959). Helsinki: SKS.

Paikkala, Sirkka & Pitkänen, Ritva Liisa & Slotte, Peter 1999, *Yhteinen nimiympäristömme: nimistösuunnittelun opas*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen kuntaliitto.

Pöyhönen, Juhani 2003, *Suomalainen sukunimikartasto* (= SKST 693). Helsinki: SKS.

Pöyhönen, Juhani 2003, *Suomalainen sukunimikartasto II. Karjalaiset nimet* (= SKST 922). Helsinki: SKS.

Rahkonen, Pauli 2013, *South Eastern contact area of Finnic languages in the light of onomastics*. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Räsänen, Alpo 2003, *Nimet mieltä kiehtovat: etymologista nimistöntutkimusta* (= SKST 936). Helsinki: SKS.

Saarelma, Minna 2006, *Nimipäiväjuhlat*. Helsinki: Kirjapaja.

Saarikalle, Anne & Suomalainen, Johanna 2007, *Suomalaiset etunimet Aadasta Yrjöö*. Helsinki: Gummerus.

Saarikivi, Janne 2006, *Substrata uralica: studies on Finno-Ugrian substrate in northern Russian dialects*. Tartu: Tartu University Press.

Sjöblom, Paula 2006, *Toiminimen toimenkuva: suomalaisen yritysnimistön rakenne ja funktiot* (= SKST 1064). Helsinki: SKS.

Suomalainen paikannimikirja (= Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146). Helsinki: Karttakeskus ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Toropainen, Ritva 2005, *Oulun paikannimet – mistä nimet tulevat*. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Sammelbände

Ainiala, Terhi (toim.) 2005, *Kaupungin nimet. kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöistä* (= Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134). Helsinki: SKS.

Kiviniemi, Eero (toim.) 1978, *Nimistöntutkimus ja paikallishistoria* (= Paikallishistoriallisen toimiston julkaisuja n:o 2). Helsinki: Paikallishistoriallinen Toimisto.

Kiviniemi, Eero & Mustakallio, Sari (toim.) 1996, *Nimet, aatteet, mielikuvat: kolme näkökulmaa etunimiin* (= Kieli 11). Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

Kiviniemi, Eero & Pitkänen, Ritva Liisa & Zilliacus, Kurt (toim.) 1974, *Nimistöntutkimuksen terminologia. Terminologin inom namensforskningen* (= Castrenianumin toimitteita 8). Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Leskinen, Heikki & Kiviniemi, Eero (ed.) 1990, *Finnish Onomastics. Namenkunde in Finnland* (= Studia Fennica 34). Helsinki: SKS.

Mallat, Kaija & Ainiala, Terhi & Kiviniemi, Eero (toim.) 2001, *Nimien maailmasta* (= Kieli 14). Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

Beiträge in Sammelbänden

Blomqvist, Marianne 1990, Swedish family names in Finland. – Heikki Leskinen & Eero Kiviniemi (eds.), 130-140.

Ainiala, Terhi 2001, Paikannimistön keruun tavoitteet ja tulokset. – Kaija Mallat & Terhi Ainiala & Eero Kiviniemi (toim.), 7-22.

Ainiala, Terhi 2005, Tutkimuskohteena kaupunkinimistö. – Terhi Ainiala (toim.), S. 10-25.

Ainiala, Terhi 2006, Helsingin nimet. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. 100-122.

Harling-Kranck, Gunilla 2006, Kaupunkinimistö: kaupunkiasustus ja kadunnimet Ruotsissa ja Suomessa. – Gabriel Bladh & Christer Kuvaja (toim.), *Kahden puolen Pohjanlahtea: ihmisiä, yhteisöjä ja aatteita Ruotsissa ja Suomessa 1500-luvulta 1900-luvulle*. (Historiallinen arkisto 123:1.) Helsinki: SKS. 207-258.

Kiviniemi, Eero 1978, Paikannimistö systeeminä. – Eero Kiviniemi (toim.), 73-89.

Kiviniemi, Eero 1990, Die lexikalischen Grundzüge der finnischen Ortsnamen. – Heikki Leskinen & Eero Kiviniemi (eds.), 26-46.

Mielikäinen, Aila 2005, Nimistön- ja sananstonitutkimuksen rajamaastossa. Slangi, puhekieli ja murre epävirallisissa paikannimissä. – Terhi Ainiala (toim.) 26-55.

Mustakallio, Sari 1996, Sisko ja sen veli: Veli-, Veikko-, Veijo- ja Sisko-nimien leviäminen. – Eero Kiviniemi & Sari Mustakallio (toim.), 13-97.

Närhi, Eeva Maria 1990, The onomastic central archives – the foundation of Finnish onomastics. – Heikki Leskinen & Eero Kiviniemi (eds.), 9-25.

Räsänen, Alpo 1990, Zur Entstehung des Namengutes in der Einöde Kainuus. – Heikki Leskinen & Eero Kiviniemi (eds.), 91-108.

Beiträge in Zeitschriften

Aalto, Tiina 2002, Osoitteena Osamnkäämintie: tutkimus eräästä ryhmänimistöistä. – *Virittäjä* 106, 208-222.

Aikio, Ante 2008, The study of Saami substrate toponyms in Finland. – *Onomastica Uralica* 4, 159-197.

Ainiala, Terhi 2000, Paikannimistön muuttuminen. – *Virittäjä* 104, 355-372.

Ainiala, Terhi 2003, Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet. – *Virittäjä* 107, 207-225.

Ainiala, Terhi 2004, Kadunnimet opastajina ja sivistäjinä: kesän 2002 keskustelun tarkastelua. – *Virittäjä* 108, 106-115.

Ainiala, Terhi & Komppa, Johanna & Mallat, Kaija & Pitkänen, Ritva Liisa 2000, Paikannimien käyttö ja osaaminen: nimistö Pälkäneen Laitikkalassa. – *Virittäjä* 104, 330-354.

Ainiala, Terhi & Pitkänen, Ritva Liisa 2002, Paikannimistöntutkimuksen valinnat: etymologioista sosio-onomastiikkaan. – *Virittäjä* 106, 231-240.

Ainiala, Terhi & Saarelma-Maunumaa, Minna 2006, Nimistöntutkimus yhä monitieteisempää. – *Virittäjä* 110, 99-107.

Ainiala, Terhi & Vuolteenaho, Jani 2005, Urbaani muutos ja kaupunkilaiset identiteetit paikannimistön kuvaamina. – *Virittäjä* 109, 378-394.

Hämäläinen, Lasse 2013, Mikä nimi on ollut kaikkein suosituin? Suosiolukumenetelmä etunimien suosionvaihtelun tutkimuksessa. – *Virittäjä* 117.

Kiviniemi, Eero 1980, Nimistö Suomen esihistorian tutkimuksen aineistona. – *Virittäjä* 84, 319-338.

Koski, Mauno 2004, Sekundaarinimiä ja opettajien viittaussuunnitelmia. – *Sananjalka* 46, 40-80.

Kuzmin, Denis 2010, Nimistö Vienan Karjalan asutushistorian lähteenä. – *Virittäjä* 114, 223-252.

Lampinen, Arja & Iloisa Sisko & Reima Veikko 1999, Miten kaksosten nimet muodostavat parin. – *Sananjalka* 41, 81-105.

Mantila, Harri 2012, Kyrö, Pojankangas vai Viltti-hattula? Kansalaisten ehdotuksia uuden kunnan nimeksi. – *Virittäjä* 116, 231-253.

Nummila, Kirsi-Maria 2007, Nominikantaiset –(U)ri-ammattinimitykset henkilönnimissämme. – *Virittäjä* 111, 543-566.

Pitkänen, Ritva Liisa 2004, Onomastic research and teaching in Finland. – *Onoma* 39, 29-43.

Räsänen, Alpo 2009, Kallavesi ja muita Savon paikannimiä. – *Virittäjä* 113, 38-57.

Räsänen, Alpo 2010, Keskus, Onkamo ja muita paikannimiä. – *Virittäjä* 114, 502-530.

Rahkonen, Pauli 2013, Suomen etymologisesti läpinäkyvätönä vesistönimistöä. – *Virittäjä* 117.

Sartjärvi, Maija 2013, Kahden etunimityypin yleistymisen ja suosionvaihtelu. – *Virittäjä* 117.

Sjöblom, Paula 2000, Yritysnimet – rajanvetoja. – *Sananjalka* 42, 141-155.

Sjöblom, Paula 2004, Kognitiivinen näkökulma proprien semantiikkaan. – *Virittäjä* 108, 80-91.

Ausführliche Bibliographien u.a. in:

Ainiala, T. & Saarelma, M. & Sjöblom, P. 2008, *Nimistöntutkimuksen perusteet* (= Tietolipas 221). Helsinki: SKS. S. 350-363.

Ainiala, T. & Saarelma, M. & Sjöblom, P. 2008, *Names in Focus: An Introduction to Finnish Onomastics*. Helsinki: SKS. S. 267-280.

Stenhammar, Eeva-Liisa 2001, Finnish. Bibliography. – *Onomastica Uralica* 1a (2001) (= <http://mnytud.arts.unideb.hu/onomural/kotetek/ou1a1b.html>).

Internet

<http://www.gfn.name/en/forschung/>
Deutsche Gesellschaft für Namenforschung
<http://www.namenforschung.net/>
<http://mnytud.arts.unideb.hu/onomural/kotetek.html>
Onomastica Uralica (u.a. mit ausführlichen Bibliographien zu allen uralischen Sprachen)
<http://www.kotus.fi/index.phtml?s=4>
Kotimaisten kielten keskus / Nimistö